

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkeket a szer-
Egészévre	8 kor.	a lapot tagdíjaikért kapják.	kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre	4 "	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre	2 "	Kéziratokat nem adu... ssa.	kiadóhivatalnak küldendők.

Mária menybevitetése ünnepén. *)

Keresztények Segítségé!
Magyarország Oltalmazója!
Könyörgői érettünk!

Krisztusban kedvelt Hívek! Szeretett Atyámfiain!

Harminc esztendeje annak, hogy akkori jó lelkipásztorunknak, György György plébános urnak megbizásából először e szócikre léptem, hirdetni Isten igéjét. És ime, harminc esztendő után itt állok ismét e szent helyen. Édes jó Istenem, de megváltozott ezen idő alatt minden! Hányan aluszszákazóta az igazak álmát ott künn a régi és új temetőben azok közül, a kik akkor az én szavaimat hallgatták! Elhaltak azóta az én jó szülőim is. Fejemen a fekete fűtöket ősz hajszálak váltották fel. Gyermekkori iskola-társaim és játszópajtásaim, kik még életben vannak köztetek, már szintén megöszült férfiak, megagott asszonyok. Ha körül tekintek köztetek, mindenütt új, ismeretlen arcokra találok; alig akad meg szemem egy-egy régi ismerősön.

Ugy van K. A.! harminc esztendő alatt minden, de minden megváltozott nagyon. Csak kettő maradt meg ezen hosszú idő alatt is változatlanul: az én irántatok való szeretetem, mely minden évben ezen szép alkalommal a ti kedves körötökbe hoz, s B. Szűz Anyánk iránt való gyermeki hódolatom s tisztelem, kinek anyai jóságát hirdették ez előtt harminc évvel íjtu remegő ajkaim s kinek ugyanezen anyai jóságáról kívánok hozzátok szólani ma is, az Ő csodálatos mennybevitetésének emlékünnepe, kifejtve röviden, hogy Ő a) nekünk, mint keresztényeknek minden bajainkban segítő jó Anyánk; b) mint magyaroknál pedig igazán kegyes, valóban irgalmas Patrónánk.

*

I. A B. Szűz nekünk, mint keresztényeknek minden bajainkban segítő jó Anyánk.

*) Elmondotta Ujfalusi József apát-kanonok 1902. aug. 15-én Kácsi újfaluban.

Avagy jöjj te szomorú édes anya, ki könnytő ázott szemekkel, a fájdalomtól megtört szívvel, roskadozó léptekkel kíséred szivednek kincsét, minden földi boldogságod reménységét, egyetlen gyermekedet oda ki, abba a gyászos kertbe, a temetőbe . . . jöjj és mondd meg nekünk, hol találsz te ezen nagy bánatodban részvétet, ezen mélységes gyászodban vigasztalást? Nemde ott künn, abban a kis kápolnában, a B. Szűz Mária lábainál, kinek lelkét szintén átjárta a legkinosabb gyötrelmeknek hét hegyes töre, midőn ott állott keresztben függő szent Fiának lábainál s így érzi, tudja a te nagy fájdalmadat is és kész azt megnyihíteni, szomorúságodban megvigasztalni, hiszen úgy hiszszük, úgy tudjuk s a lorettói szép litániában is úgy énekeljük, hogy Ő: a szomorúak Vigasztalója.

Vagy jöjj te kesergő hitvestárs, kit siró, éhező gyermekek vesznek körül s megnyihítésökre nem szeghetsz kenyeret, mert a ki azt megkereshetné, szerető férjed, urad, talán már hónapok, talán már évek óta ott fekszik súlyos betegen a kórágyon . . . jöjj, és mondd meg nekünk, hogy kitől vársz te ezen nagy bajodban segítséget, kitől reméled szived urának, gyermekeid gondos atyjának meggyógyítását?! Ime ott függ a te szomorú házadnak falán annak a fájdalmas Szűz Máriának a képe; oda térdelsz te, oda hívod, magad mellé térdelteted siró gyermekeidet, összeszed apró kezeiket s fölhangzik ajkatokon a bizakodó könyörgés: „Asszonyunk Szűz Mária, Istennek szent Anyja, imádkozzál érettünk!” És az a jóságos, az a kegyes Szűz Anya meghallgatja könyörgésedet, visszaadja szegény betegeketnek újból a régi egészségét, hiszen ő: a betegek gyógyítója.

És te öreg barátom, ki egy hosszú, viszontagságos élet terhei alatt görnyedezve, mankódra támaszkodva igyekezel az Isten háza felé; de kinek vállaira a megnehezült élet terheinél aggasztóbban súlyosodik

a bűnös élet tudata, annak a tudata, hogy te nem jártál mindig az igazság útján; nem tisztelted felebarátodnak jóhírnevét, becsületét, vagyonát, nem tartottál mértéket az italban; nem féltél káromolni Istent és az Ő szentjeit; nem volt kedves hely előtted az Isten háza; csak botránnyára voltál mindig embertársaidnak, romlására családotoknak, kárhozatára önmagadnak és másoknak egyaránt: ime, látom szemedben a bűnbánatnak könnyeit! Jöjj és mondd meg nekünk, ki fakasztá föl megrendült lelkedben az isteni irgalomnak ezen szent forrását? Tudom, mert imádkozó ajkaid tudtomra adják; hallom ugyanis remegő ajkaidon az esengő fohászt: „Asszonyunk Szűz Mária . . . imádkozzál érettünk bűnösökért!” És jól imádkoztál, mert ime meghallgatá bocsánatért esdeklő imádot Az, ki a . . . *bűnösök oltalma*.

Végre jöjjetek, járuljatok ide ti is, ezen szép községnek élő virágai, ti fiatal leányok, és valljátok meg, hogy midőn a csábító kísértés ostromolni kezdte ártatlan lelketeidet, s a fölzaklatott emberi szenvedély szívetek szűztiszta lilomának hófehér virágát már-már széttépé: ki volt az, a ki a csábító kígyóvak fejét szétzúzta, ki volt az, a ki lelketeeknek nyugalalmát visszaadta, lelketek ártatlanságát megoltalmazta? Nemde Az, a ki a „szűzeknek szent Szűze,” „tisztaságos Anya,” „lelki tiszta Edény,” „a legtisztább Szűz és Anya”?

Ugy van Kr. k. h.! minden szükségünkben érez-zük, lépten-nyomon tapasztaljuk ennek a jóságos édes Anyának segítségét, mert ő valóban nekünk, mint keresztényeknek minden bajainkban segítő jó Anyánk, de nemcsak, hanem mint magyaroknak egyszersmind hatalmas Pátrónánk.

II. Ime, fölnyitom a magyar nemzet történetének könyvét s azt olvasom, hogy ellenséges hadak törtek az országba, azok a szörnyűséges vad népek, kiknek csak nevük hallatára is megremeg minden magyar embernek a szíve: a tatárok. Dulnak, pusztítanak szerzetesen ezen virágzó szép országban; a templomokat lerombolják, a falvakat, városokat fölégetik, a nőket meggyalázzák, az öregeket felkoncolják, az utcán játszadozó ártatlan gyermekeket lándzsáikkal fölnyársalják. Szóval rövid pár hét alatt romba döntik, pusztá sivataggá változtatják az országot. Kelettől nyugatig, déltől északig, mindenütt hová csak a szem ellát, emberi holt testek, fehérlo emberi csontok borítják a földeket, réteket, melyek fölött gazdátlan éhes ebek s az erdőkből előtörő vadak lakmároznak. Borzasztó kép ez Kr. k. h.! melynek láttára: „Bús szívem elszorul, könny fakad szemembe, midőn Magyarország sorsa

jut eszembe“. De ezen nagy romlás, ezen szörnyű nyomor közepette fölhangzik a busongó magyar nemzet ajkain az esdő imádság: „Boldog Asszony Anyánk, régi nagy Pátrónánk, ki voltál mindenkor nekünk kegyes dajkánk, inségében így szólit meg hazánk: Magyarországrol, romlott hazánkról, ne feledkezzél el szegény magyarokról“. És a kegyes szent Szűz kiterjeszti védő szárnyait az eltiprott ország fölött s az ismét föltámad halottaiból; az erdők rengetegeiben bujdosó lakosok előjönnek rejtekhelyeikről, emberfölötti küzdelemmel megtisztítják az országot az ellenséges hadaktól; falvak, városok újból felépülnek, ismét hangzik a szántók vig dala, kasza és sarló alatt csak amugy dül az Isten áldása, mert nem hagyta el hozzá folyamodó nemzetét, hatalmas Pátrónája, a b. Szűz Mária.

De ime, ismét hallom a vészkiált szavát, a véres kardot az országban újból körülhordozzák s fegyverbe szólítják a nemzetnek öregét ifjút; mert „jön a török, jön a pogány, azt mondja, mindent kardra hány.“ És jött, tengernyi seregével elárasztva az országot, letiporva a földet, rabláncra fűzve a nemzetet. És midőn a szabaúlásnak még utolsó reményszikrája is kialudni látszott, fölkel ennek a mi kis országunknak, Erdélynek nagy szülöttje, Hunyadi János, élére áll a csüggedő nemzetnek, hadi zászlóin Mária képét lengeti a szél, kardjának markolatján a szt. olvasó csüng, Jézus és Mária szent neveitől hangzik vissza hegy és völgy, ezen szent jelszavakkal rohannak vitézei a csatába s ime: a rabbillincsek csörömpölve hullanak le a megszabadított nemzet kezéről s nagy lesz ismét a magyar, hírét nevét megismerik a külföld nagy nemzetei is s csodálva bámulják „Szűz Mária országát.“

És most, midőn a külső ellenségektől megszabadult az ország, belső ellenségek támadnak s ősi szt. hitétől akarják megfosztani a nemzetet, különösen pedig a hitéhez hű székelynépet. Marosszék, Udvarhelyszék már-már áldozatul esett a csábításnak és erőszaknak s most a Hargita alatt is megjelennek a fegyveres hadak. A megfélemedett, de ősi szent hitökért élni-halni kész csiki, gyergyai és kászoni székelyek, férfiak, nők és gyermekek, ekkor Mária oltalmához folyamodnak; összegyülekeznek Csik-Somlyón, annak a csodálatos Mária szobornak lábainál s mig a nők és gyermekek a szent olvasót imádkozzák, a fegyveres férfiak bátran rohannak Mária oltalma alatt a közeledő ellenségre s a fölött fényes győzelmet aratva, megmentik a veszélyeztetett ősi hitet, emlékére pedig minden évben összegyülekezik a székelynép Mária ezen kegy-

helyén pünkösdkor, hogy ismételten hálát adjon a nyert segédelmért s Mária tiszteletéről soha meg ne feledkezzék.

S hogy ha ma, a mi napjainkban széttekintünk, azt látjuk ugyan, hogy ma a nemzet szabadságát ellenségek nem veszélyeztetik, szent hitünkért sem támadnak ránk fegyveres erővel; de vajjon azért nincs-e elég nyomorúság a nyakunkon? Nem kell-e ennek a jó székelly nép vagy részének hazájából idegenbe vándorolnia, csakhogy magát s családját fenntarthassa?

Nem sujt-e a haragvó Isten naponkint különféle csapásokkal? Fagy, jégeső, árviz nem teszi-e tönkre csaknem minden évben vér-verejtékes fáradságunknak gyümölcsét?

Bizony Kr. k. h. megsokasodott a mi nyomorúságunk s Jeremiás siralmával bátran felkiálthatunk: „vizünket is már csaknem pénzen vesszük s nyelvünk nyünközhöz száradt“.

De vajjon azért elcsüggedjünk-e kedves Hivek! Vajjon megrövidültek-e annak a kegyes jó Anyának karjai, hogy ne tudjon segíteni a mi nyomorúságunkon? Nem, szeretett atyámfiai! Csak forduljunk mi is, miként őseink, minden szükségünkben a mi kegyes jó Anyánkhoz, a B. Szűz Máriához, s tapasztalni fogjuk mi is az ő anyai segítségét. Hadd hangozzék föl ajkainkról is az a szép Mária-ének:

Nagy Asszonyunk, hazánk reménye,
Bús nemzedet zokogva esd.
Minden reményünk csak Te vagy;
Szent Szűz Anyánk oh el ne hagyj!

A)

A magyarországi lat. és gör. szert. róm. kath. tanítók

SEGÉLYALAPJA VAGYONÁRÓL

a kezelő egri főkapitán által benyújtott, felsőbb helyen pedig felülvizsgált és helyesnek talált

1901. ÉVI SZÁMADÁS KIVONATA.

Vagyonállás 1900 év végén. 1. $4\frac{1}{2}\%$ -kal kam. magyar járadékkötvényekben (névérték szerint) 120.000 kor. 2. Egy db. $4\frac{1}{2}\%$ -os regale-kárt. kötvény (névérték szerint) 100 frt vagyis 200 kor. 3. $4\frac{2}{10}\%$ -os egys. osztr. államkölsönkötvényekben (névérték szerint) 1100 forint vagyis 2,200 kor. 4. 6 db. bazilika sorsjegy á 17 kor. 102 kor. 5. Magán kötelezvényen 100 kor., 6. Takarékpénztáraknál $4\frac{1}{2}\%$ kamatra tőkésítve 28.000 kor. 7. Készpénzmaradvány 9101 kor 34 fil. Összesen 159.703 kor. 34 fil.

1. Fejezet. 1901. évi bevétel. 1. §. A múlt évi készpénzmaradvány 9101 kor. 34 fill. 1. §. Összege 9101 korona 34 fill.

2. §. Az egyházmegyék gyűjtéseiből befolyt: a) Az esztergomi érseki megyéből 629 kor. 39 fill. b) Az egri érseki megyéből 624 kor. 90 fill. c) A besztercebányai püspöki me-

gyéből 112 kor. d) Az eperjesi gör. szert. kath. püspöki megyéből 440 kor. 96 fill. e) Az erdélyi püspöki megyéből 218 kor. f) A győri püspöki megyéből 127 kor. 60 fill. g) A kassai püspöki megyéből 138 kor. h) A nagyváradai gör. szert. kath. püspöki megyéből 28 kor. i) A nyitrai püspöki megyéből 200 kor. k) A pécsi püspöki megyéből 415 kor. l) A rozsnói püspöki megyéből 134 kor. 42 fill. m) A szepesi püspöki megyéből 192 kor. 41 fill. n) A szombathelyi püspöki megyéből 300 kor. o) A váci püspöki megyéből 21 kor. p) A veszprémi püspöki megyéből 165 kor. q) A pannonhalmi főapátság egyházi területe részéről 48 kor. 2. §. Összege 3794 korona 68 fillér.

3. §. Tökek (értékpapírok és takarékpénztári betétek) kamataiból 6178 kor. 85 fil. 3. §. Összege 6178 kor. 85 fil.

A bevételek összesítése: 1. §. Összege 9101 kor. 34 fill. 2. §. Összege 3794 kor. 68 fil. 3. §. Összege 6178 kor. 85 fil. Összes bevétel 19074 kor. 74 fil.

II. Fejezet 1901. évi kiadás. 1. §. Az 1900. évben felosztás alá eső (alapsz. 6. és 7. §§) összeg számlájára: a) A közp. bizottság által megszavazott ösztöndíjak címén kiadatot 3615 kor. 74 fil. b) Segély- és gyámolítókra, valamint a szegény sorsú tagok gyámolítására 4606 kor. 48 fill. c) Az orsz. kath. tanítói árvaáztatásról hánnyad címén az árvaáztatás külön kezelt alapjába áttételt 921 kor. 29 fill. 1. §. Összege 9143 kor. 51 fill. 2. §. Tőkésítésre: Vásároltatott és a tökek közé soroztatott 3000 korona névértékű $4\frac{1}{2}\%$ -os járadékkötvény, vásárlási ár 2842 kor. 83 fill. 2. §. Összege: 2842 kor. 83 fil. 3. §. Különbféle (nyomdai, postai stb. stb. költségek) 23 kor. 84 fill. 3. §. Összege 23 kor. 84 fil.

A kiadások összesítése: 1. §. Összege 9143 kor. 51 fill. 2. §. Összege 2842 kor 83 fill. 3. §. Összege 23 kor. 84 fill. Összes kiadás 12010 korona 18 fillér. M érleg: Összes bevétel 19074 kor. 87 fill. Összes kiadás 12010 kor. 18 fill. 1902. évre átvendő készpénzmaradvány 7064 kor. 69 fillér.

A segélyalap vagyonállása 1901. év végén: 1. $4\frac{1}{2}\%$ -kal kam. magyar járadékkölsönkötvényekben (névérték szerint) 123.000 kor. 2. Egy db. $4\frac{1}{2}\%$ -os regale-kárt. kötvény (névérték szerint) 100 frt., vagyis 200 kor. 3. $4\frac{2}{10}\%$ -os egys. osztr. államkölsön kötvényekben (névérték szerint) 1100 frt., vagyis 2.200 kor. 4. Hat db. bazilika-sorsjegy á 17 kor, 102. K. 5. Magán kötelezvényen. 100 kor. 6. Takarékpénztárakban $4\frac{1}{2}\%$ kamatra tőkésítve 28.000 kor. 7. Készpénzmaradvány 7.064 kor. 69 fill. Összesen 160.666 korona 69 fillér.

B)

A létesítendő országos katolikus tanítói

ÁRVAHÁZ VAGYONÁRÓL

a kezelő egri főkapitán által benyújtott, felsőbb helyen pedig felülvizsgált és helyesnek talált

1901. ÉVI SZÁMADÁS KIVONATA.

Vagyonállás 1900. év végén. 1. Egy db. 1870-i magy. kir. nyerevény kölsön jegy (névérték szerint) 100 forint, vagyis 200 kor. 2. $4\frac{1}{2}\%$ -kal kamatozó magyar járadék kötvényekben (névérték szerint) 50000 kor. 3. $4\frac{1}{2}\%$ -os földterhelmentesítési kötvényekben (névérték szerint) 4100 frt. vagyis 8200 kor. 4. Takarékpénztárban $4\frac{1}{2}\%$ kamatra tőkésítve

11200 kor. 5. Kézpénzmaradvány 454 kor. 74 fill. összesen 70054 kor. 74 fill.

I. Fejezet 1901. évi Bevétel. 1. §. A múlt évi kézpénzmaradvány 454 kor. 74 fill. 1. §. összege 454 kor. 74 fill. 2. §. Az egyházmegyék gyűjtéseiből: Az esztergomi érseki megyéből: Az esztergom-járási róm. kath. tanítók népevelő egyesületének adománya 200 kor. 2. §. összege 200 kor. 3. §. A segélyalap 1901. évben felosztás alá eső jövedelméből az árvaház pénztárába áttételt: A szabályszerű $\frac{1}{10}$ rész címén 921 kor. 29 fill. 3. §. összege 921 kor. 29 fill. 4. §. Tökek kamataiból, 2837 kor. 76 fill. 4. §. összege 2837 kor. 76 fill.

A bevételek összesítése. 1. §. összege 454 kor. 74 fill. 2. §. összege 200 kor. 3. §. összege 921 kor. 29 fill. 4. §. összege 2837 kor. 76 fill. Összes bevétel 4413 kor. 79 fillér.

II. Fejezet. 1901. évi kiadás. 1. §. Tökésítésre: Vásároltatott 2200 forint, vagyis 4400 korona névértékű 4%-os földterhermentesítési kötvény, vásárlási ár 4164 kor. 36 fill. 1. §. összege 4164 kor. 36 fill.

2. §. Különlételek: Ez évben semmi se adatott ki.

A kiadások összesítése: 1. §. összege 4164 kor. 36 fill. 2. §. összege —. Összes kiadás 4164 kor. 36 fill.

Mérleg: Összes bevétel 4413 kor. 79 fill. Összes kiadás 4164 kor. 36 fill. 1902. évre átvendő kézpénzmaradvány 249 kor. 43 fill.

Az árvaház alapjának állása 1901. év végén. 1. Egy db. 1870. magy. kir. nyeremény kölcsönjegy (névérték szerint) 200 kor. 2. 4%-kal kam. magyar járadék kölcsönkötvényekből (névérték szerint) 50000 kor. 3. 4%-kos földterherment. kötvényekben (névérték szerint) 6300 frt, vagyis 12600 kor. 4. Takarékpénztáraknál 4 $\frac{1}{2}$ %-os kamatra tőkésítve 11200 kor. 5. Kézpénzmaradvány 249.43. Összesen 74249. K. 43.

Az erd. r. k. státus középiskolái.

Már majdnem meggyökerezett szokásá vált, hogy a Közművelődés az iskolai év végén az évvégi értesítők ismeretéseken egy kis összefoglalást közöljön az erd. r. k. státus középiskoláiról. Fülösleges volna ez a munka, ha az igazgatótanács Évi Jelentése szélesebb körökben válnék ismertté, mivel abban az iskolák mindennemű viszonyairól sok tekintetben igen részletes adatokat találhatni. De mivel ott az önkormányzat szempontjából, illetőleg az igazgatótanács beszámolójaként csupán a hivatalos ügykezelés kívánalmai szerint vannak csoportosítva az adatok, minden részletezés mellett is sok tekintetben hézagok mutatkoznak. Ezért kíséreljék meg, hogy egy pár közleményben összefoglaló áttekintést vessünk iskoláinknak 1901/1902. évi fejlődésére.

Az elmúlt iskolai évben is öröndetes mozzanatai voltak iskoláink fejlődésének. Az anyagi ügyekben dicsejtes eredményt látjuk azon egyetértésnek, mely az erd. r. k. státust a középiskolai oktatás kérdéseiben az államal összekapcsolja. Ezen együttes áldozatkészségnek eredménye a brassai gimnázium új épülete, melyet a státus mintegy 300000 korona költséggel emelt és a melyből 184000 koronát az államkincstár viselt. A felszentelő ünnep az isk. év elején nagy ünnepesség keretében történt meg, a melyről annak idejében a Közművelődés is megemlékezett. A ciszterciumi gimnázium Ertesítőjében a Csik-Szeredába való átköltötés megneveléséről olvasunk; ugyanis a vármegye, mely a millenium alkalmával a gimnázium áthelyezésére 100,000 koronát ajánlott volt fel, a státus felszólítására még 50,000 koronát megszavazott, de csak azzal a feltétellel, hogy a mindaddig évenként adott 2590 ko-

ronányi segítséget beszünteti. A vallás és okt. miniszter azt kívánta, hogy mivel ez újabb ajánlat az évenkénti segítség megváltásaként sem elegendő mint tökebeli egyenérték: egészítse ki a vármegye eddigi ajánlatát 200,000 koronára. A vármegye törvényhatósági közgyűlése azonban f. é. május 30-án hozott határozatában különösen arra történő hivatkozással, hogy az erd. r. k. státus mint feuantartó hatóság, noha az intézet feletti tulajdon és rendelkezési jogokat kizárólag a maga részére követeli, még semmitéle kötelező nyilatkozatot nem tett és zárkózott magatartásából arra lehet következtetni, hogy az ügynek vagyoni terhekkel járó részét az államra és vármegyére szándékozik hárítani, a további megajánlást megtagadta, „még ha ebből az áthelyezés kérdésének nem obajtott és nem remélt elejtése származnék is“. A kézdívásárhelyi gymnasium számára is új iskolai épületről ohajtt gondoskodni a státus: ezért Kézdívásárhely városától alkalmas telket, az államtól építési segítséget kért. A kézdívásárhely-kantai gymnasiumnál az 1901—1902. isk. évben állították föl a VII. osztályt, a jövő évvel megnyílik a VIII. osztály is: ezzel aztán a státus vezetése alatt hét teljes gymnasium áll. A marosvásárhelyi főgymnasium és finóvölgy végleges elhelyezése végett is megindultak a tárgyalások, sőt az alkalmas telek megszerzése is addig, hogy az építésre az állami segítséget a miniszteriumtól kérjék, el is jutottak iskoláigunk vezetői.

Az intézeteknek másféle anyagi ügyekben való gyarapodásáról több helyt nem lehet felvilágosítást nyerni az értesítőkben, noha pl. a fenntartásra fordított évi költségek kimutatása, a szertárak állománya stb. érdekelné a közönséget is.

A szertárak az egyes intézeteknél a rendes méretekben és a gyarapításukra szánt összeg (1600 K.) erejéig gyarapodtak. Általában el lehet mondani, hogy tenyélzés a taneszközök beszerzésében nem észlelhető, mindenütt csak a legszükségesebbekre szorítkozik a beszerzés. Az igazgatótanácsnak 1901. évben kiadott Jelentésében olvashatni, hogy a hét gymnasiumnál összesen mennyire megy az egyes szertárakban az összes felszerelés. A tanári könyvtárakban, — hogy legalább ezeknek állapotáról legyen fogalmunk, — 18688 mű volt 27975 kötetben és 579 folyóirat 5082 kötetben.

Ugyancsak az idézett forrásban olvashajuk, hogy a gymnasiumok fenntartására a tanulmányi alpból, a helyi jellegű alapítványokból, az évi tandíjakkal a felszerelésre fordított részéből és az állami segítsézből 475611 koronát kellett fordítani. Ebben az összegben azonban bennfoglalatik az iskolai épületek béregevértéke (a gy. fehérvári gymnasiumnál 13000 K.), az alapítványosok ellátására fordított összeg, a jutalmak stb.

A státus hét gymnasiumánál az 1901—1902. isk. évben 113 tanár működött. Ezek közül 77 rendező, 19 helyettes, 1 kiegészítő, 2 óraadó, 7 egészségtan-tanár, 5-énekes zenetanító, 2 tornatanító. A régebbi időtől működő tanárok közül Lukács Sándor brassai tanár 29 évi odaadó tanári szolgálat után visszavonult a tanári működés teréről. Csomortáni Gaudenc minorita szerzetes, a kézdívásárhelyi tanár működésének huszonhatodik évében elhunyt. Az Értesítőben kegyeletes szavak emelik ki a derék ember alapos tudását, türelmét, humánus bánásmódját és kortársaival szemben taustított előzékenységet. A közseretetet, melynek életében részese volt, eléggé jellemzi az, hogy tanítványai és barátjai 25 éves tanári jubileuma alkalmával 300 koronás alapítványt létesítettek az ő nevére.

A isk. főhatóság minden intézetnél rendszeresítette az iskolaorvosi intézményt, a mely az egészségtan tanításával van összekötve. A tanárok mindenütt tagjai voltak a helyi közművelődési, sőt az országos egyesületeknek is. Művelődési és nemzeti szempontból nagy érdekek fűződnek a státus tanárainak működéséhez. Csak futó pillantást kell vetnünk az 1900. évi népszámlálás adataira, hogy tisztába jöjünk az erdélyrészi magyarság számbeli megfogyásával. A többi tényezők között a magyar középiskolákra is hárul az a feladat, hogy e visszas fejlődés elébe gátat emeljenek. A középisko-

lától méltán elvárhatni, hogy a maga körében nemcsak a szorosan vett iskolai munkával, hanem szélesebb rétegekre terjedő tevékenységgel legyen a magyarosodásnak és a művelődésnek erős középpontja. A nemzeti életnek vannak oly részletei, a melyek a munkamegosztásnak szinte végtelenségig vitt rendszere mellett is különösen a tudomány terjesztésével foglalkozó térfakra maradnak. A tudományos ismereteknek népszerűsítése, a nemzetiség szellemnek energikus ápolása: ezek az iskolai munkakörön kívül esnek, de nem vonható ki a tanári állás feladatai köréből. Ebből a szempontból az értesítőkből kevés tájékoztatást lehet meríteni. A tanári munkának ezen részleteiről talán azért nem található adat az értesítőkből, mivel az iskola munkakörén kívül esnek, de nem lehetetlen, hogy tanáraink nincsenek tudatában ezeknek a feladatoknak.

A tanárok irodalmi munkásságáról is alkothatni némi fogalmat az értesítőkből, de megvallva az igazat, nagyobb kihatással járó munkálkodást kevesen mutathatnak fel. Nem megrövidsként beszélhetünk az értesítő megjelölését, sőt az volna a csodálatos, hogy ha a mi, az irodalmi működésre kevésbé alkalmas helyzetünkben többen akadnának, a kik feltűnőbb eredményt tudnak elérni. Az erdélyi részek közönyvűtárai a kolozsváriak kivéve meglehetősen el vannak maradva, a tanári könyvtárak még sokkal gyengébbek, hogy valamire való működést lehetne rájuk alapítva kezdeni, az idegen könyvtárakból való kikölcsönzés még nagy nehézségekkel jár, a források felkutatása végett fölkeresni a nagyobb középpontokat kevesen tudják. Annál nagyobb dicséret illetheti tehát azokat, a kik ily viszonyok között is szeretettel áldoznak a tudományos törekvéseknek. Ilyenek voltak Balló István csik-somlyói tanár, a ki Teleki Mihály életrajzát írta meg, a melyből az értesítő az első részt közli. Erdélyi Károly, a ki Irodalomtörténetének és a Pintér-Erdélyi-féle Poetikának újabb kiadásán kívül Németnyelvtant írt a középiskolai használatra, Pintér Pál, a ki Allattant írt, Caerni Béla, a ki „Alsófehérmegye története a római korban“ c. művét tette közzé. Kivülök a kolozsvári tanárok a Kalazantinumot, a fehérváriak a Közművelődést segítették munkálkodásukkal, Révész Cyrill m.-vásárhelyi tanár az ifjúságnak római zarándoklatát írta le az Értesítőbe; Bán József kolozsvári tanárnak Pázmány Péterről tartott felolvasását, Wagner Sándor fehérvári tanárnak Czuczor Gergelyről tartott emlékhészédét, Zlinal Agostnak a XIII. Leó jubileumi ünnepén tartott beszédjét és Büchler Pal marosvásárhelyi tanárnak „A klasszikus nyelvek tanulmányának célja és haszna“ c. fejtegetését közlik az illető értesítők. A tanítás ügyének fejlesztése iránti buzgalom kivált a brassai tanári gyűlésen nyilvánult; az ott felolvasott tanulmányokat a Közművelődés olvasói már ismerik, de külön fizetben is megjelentek. Ezen részletekből látható, hogy tanárainak a szerény viszonyok között szerényebb méreteken, de mégis áldoznak a tudományos foglalkozásnak, az egyes helyeken mutatkozó buvárkodó kedv pedig nyilván mutatja, hogy idővel néhány tanárunk díszévé lesz a státus iskoláinak.

(Folyt. köv.)

TANÍTÁS ÜGY.

Tanügyi XII. Relatio.

— Juliusf észrevételek. —

Írta: *Tócsér László.*

Az ik. év lezajlásával nyugalomba vonult tanító és tanuló-sereg; de nekünk lelkészeknek, mint iskolaszéki elnököknek és gondos lelképásztornak most van a legfontosabb és legkényesebb dolgunk: július hó első felében kell összeállítanunk legfontosabb relatiókat, az iskolai XII. számú havi jelentésünket: met kié az iskola, azé a jövő: a milyen most az iskola vallásos szelleme és az apró hívek iskolai gondo-

zása, olyan lesz leendő híveinknek lelki élete és hitbuzgósága. Nem hiába strgeti tehát a püspöki hatóság, nem hiába kéri az igazgatótanács az iskolai relatiók pontosságát; nem hiába panaszkodnak az adatok hiányossága és hézagossága miatt.

De mi lehet e hiányosságnak és hézagosságnak szülő-oka? Tán a papok könnyelműsége, tán a fellétes munka, tán a községi előjáróságok vétkes mulasztásai, tán az új lelkészek járatlansága. . . . Talán mindenikre van eset az életben, a gyakorlatban. De én azt hiszem, hogy mindenek leginkább az az oka, hogy az ezen relatióra vonatkozó püspöki rendeletek, utasítások oly szélsőzóra vannak különböző helyeken és időkben kiadva és össze nem gyűjtve, hogy azokat még a tapasztalt és a jártas lelképásztor is csak utánjárásal és sok lapozgatás után képes felhasználni s még így is gyakran kénytelen az azokat feldolgozó püspöki iroda a fáradságos munkára rámondani: hiányos, hézagos, használhatatlan. Hát még a kezdő, új lelképásztor hogyan tudna megfelelő pontos jelentést adni, ki a legtöbb plebános mellett ilyesmit nem is láthat, s az erről szóló körleveleket és rendeleteket nem is ismerheti, mert akkor még csak tanuló vagy klerikus lehetett, mostani plebániaja lováltárában pedig a körlevelek gondatlan elődei által megzavartelve elzűllöttek. Ilyen körülmények között lelkiismeretes és pontos relatiókat a papok lelkiismeretessége és legjobb akarata mellett sem várhatni. Vannak egyes lelkiismeretes és gondos esperesi tanfelügyelőségek, (a milyen volt hunyadi kertlettünkben eddig a piskii), melyek évről évre júniusi körzvényeikben kéri-letik paptársaikot pontról pontra, számról-számra, dátum szerint utasítják az ezen relatióhoz szükséges rendeletekre nézve s bár előtűnk tapasztaltabb és már jártas papok előtt furcsának is tetszhetik, de bizony az új, kezdő lelkészeknek nagyonis szükséges az ilyes esperesi meg-megújuló figyelmeztetés és utalás — meg aztán a legtöbb esetben egy év leforgása után magunkféle embereknek is el kel a könnyebb összeállításra. Egy ilyen összefoglaló utasításnak szükségességét belátta maga a ft. püsp. hatóság is, midőn az 1896. évben 126. sz. a. 5 pontba foglalta mihez tartás végett a tudnivalókat. S hogy ennek dacára még aztán is hiányosságról és hézagosságról lehet illetékes helyekről hallani, ezt csak annak lehet tulajdonítani, hogy még az előbbi magas rendelet sem elég részletes; inkább összegező mint utasító — úgyhogy ha egy új lelkész kezében is tartja e rendeletet, a jelentés adatait, statisztikáját, jelentéseit összeállítani bizony egyelőre, felvilágosítás és privat utasítás nélkül, alig lesz képes. Vajha egy ily részletes utasítást miharabb kaphatna a papság e jelentés összeállítására és szabályaira vonatkozólag s akkor bizonyára a legtöbb panasz megszűnne úgy a püspöki batóság, mint a status-gyűlés részéről, hogy „az ily jelentésekből az egyházmegyei elemi oktatás állapotának hü képét összeállítani nem lehet“ (1896. évi III. circ.).

En tehát nagyon időszerűnek és talán még most is szükségesnek tartom egyházmegyénk e lapjának hasábjain észrevételeimmel lehetőleg előmozdítani azt, hogy iskolai lelkészi relatióink adatai minél pontosabbak összeállításuk minél teljesebb és a fensőbb kívánalmaknak megfelelőbb legyen kath. iskoláink tanulmányi és vallásrökösös haladására nézve. Eszrevételeimet a tapasztalatból, a püsp. körlevelek tanulmányozásából és a célszerűségből meritem; a nemes és szent ügy iránti érdeklődésem és lelkesedésem diktálja s remélem, hogy jövőre nézve is tesznek hasznos szolgálatot e szerény észrevételek.

Directoriumunk csak annyit mond e nehéz relatióra, hogy az „juxta Ord. epplem anno 1883.“ készitendő. Rövid utasítás, de ez is elég a jártasabb lelkészeknek. Minden iskolaszéki elnök tehát, mielőtt e relatio megkésztítéséhez fogna, fusse fel a jelzett püsp. rendeletet, de itt, ha fel is kereste, nem talál mindent. Ugy látszik, a Directorium készítőjének elkerülte különben elég gondos figyelmét az, hogy e relatióra vonatkozólag van nekünk egy újabb és részletesebb s teljesebb püsp. utasításunk 1896-ból a III. sz. püsp. körlevélben 124 sz. alatt. Nagyon ajánlatos volna a jövő Directoriumok-

ban ez újabb rendelethez tenni ez utasítást, mert ebben a mostani Directoriumban említett 1883. évi 1488. számú rendelethez is a hivatkozás beinfoglaltatik.

Nemcsak azért, hogy relatióknak pontos legyen, hanem azért is, hogy a rendeletek követelése felelősséget is elhordozhassunk: nem elégséges, hogy június végén és július elején lássunk lelküismeretesen az adatok összeállításához. Szükséges, mulhatatlanul szükséges, hogy már az iskolai év elején elkészíthatalunk számára — ugyiszólva egyházi célra, papi beszámolóra (lehetőleg még a nyár folyamán), készítsünk egy pontos, teljes, szószentími kimutatást, lajstromot a helybeli róm. kath. tankötelesekről, mert csakis ennek összeállításától, pontos vezetésétől és lelküismeretes kiigazításától függ tanévvégi relatióknak pontossága. Ha a tanköteleseknek a lelkészi nyilvántartását az iskolai év folyamán elhanyagoljuk, iskolai év végén vajmi nehéz ezt összeállítani a az idő is nagyon kevés lesz a gondos és terhes utánjárásra — különösen oly helyeken, hol állami, községi vagy más vallású iskolák kezében vannak a szükséges adatok, mint itt Kudzsiroon is. Ezért kötelez minket az 1896. évi 124. számú püsp. rendelet is a 3. pontjában, hogy „a lelkipásztorok szoros kötelességüknek ismerjék a mindkét nemű tanköteles gyermekeket — az anyakönyvek nyomán évről-évre pontosan nyilvántartani, valamint azt is, hogy ezek közül bányán járnak s minő iskolába? bányán nem járnak semmiféle iskolába? — E lelkészi nyilvántartást hogyan kell eszközölni, annak eszközésére minő rovatot írve van szükségünk, avagy hogy ez minden plebánián meglebessen a kellő és egyforma alakjában, minőt kellene nyomtatni a központban — ezekről és egyebekről majd jövőre.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFELÉK.

— **Nagyboldogasszony ünnepe Gyulafehérvárt.** Nyári ünnepeink e legszebbikének a kissé hűvös, de mégis kellemes idő eléggé kedvezett. Ennek tulajdonítható, hogy a helybeli közönség szokatlan nagy számmal kereste föl a székesegyházat. Fáraó népének zenélő része a Bányavidékről és a környékről szintén nagy számmal volt képviselve, mivel Nagyboldogasszony napja az ő kedvelt búcsúünnepük. A misét Tamási Aron kanonok mondotta, a szentbeszéd pedig Zomora Dániel kanonok-plebános tartotta Mária tisztelgetéséről.

— **Templomzentelés Lajosfalván.** Majláth Károly gróf erdélyi püspök úr ő méltósága folyó évi szeptember hó 28-án fogja ünnepiesen felszentelni a lajosfalvi templomot. Lajosfalva község Románia és Bukovina határán az oláh nyelv hódítása ellen hatalmas védbástya lehet és a magyar nemzetnek ez idő szerint vívott nyelvharcában nem kis szolgálatot tehet. Ezért a magyar művelődés hervadhatlan érdemű megvédője nagy hálára kötelezi a nemzetet, hogy több mint 40,000 koronán saját magán pénztárából templomot és plebániát építtet. E gyönyörű temlom magas emelkedésű dombon készen várja nagy urát. A dél, kelet és éjszakaról jövő külföldieknek szeme megakad rajta messziről. Magyarországnak népe is büszke lehet rá, mert az ő filléreiből került össze a 6000 korona a belső felszerelésére. „Magyar hölgynek szülni, nagy és szép gondolat” mondhatom minden egyes finom hímzésű művészies alkotású fehéremű megtekintésénél, melyekkel a magyar hölgyek felhívásomra az ország legszegényebb községének templomát felszerelték. Ki kell emelnem a magyar hölgyek sorából a Szapári, Andrásy, Zichy, grófnő Wodianer és Huszár bárónő urhölgyeket. E jelen-tésem szolgáljon meghívóul a f. é. szept. 28-ki ünnepélyekre, hogy lássa a magyar ez újjászülés életre keltő erejét. A kinek módjában lesz hozzánk eljönni, az nem csak szentség erejű kötelességet teljesít, hanem a nemzeti ideál szolgálatá-

ban a legnagyobb nemzeti erényt is gyakorolja. Kelt Lajosfalván 1902. aug. 10. U. p. Kirlibába (Bukovina). *Beszédes Bertalan, lelkész.*

— **A Szent István királyról nevezett szent-ferenciek** elhelyezési táblája a következő: A ft. P. László Poikárp provinciaális kormányzása alatt álló tartomány asszeszorai PP. Simon Jenő, Csizsér Elek, Lakatos Kornél, Sántba Angelus, Kóry Ottó, Imre Márk, György József; szekretáriusok: P. Trefán Lénárd és P. KassayKelemen. A konventekben a következők az előjárók: Csik-Somlyón P. Paál János prezidens, Mikházán P. Csizsér Elek, a ki egyuttala noviciusok mestere, Szebenben P. Nagy Honór prez., Esztelneken, a provinciaális székhelyén P. Csizsér Bonaventura, ugyanitt vannak a filozofusok, Vajda-Hunyadon P. Sántba Angelus gvardián, ugyanitt vannak a II. é. éves theologusok; Kolozsvárt P. Imre Márk gvardián, Medgyesen P. Kory Ottó gvardián; Gyergyó-Szárhegyen P. Szélyes Ferenc gvardián; Alvincen P. Pucher Anaklet prez.; Udvarhelyt P. György József gvard.; Déván P. Bozoky Mansvát prez.; Deésen P. Kozma Demeter prez.; Brassóban P. Lakatos Kornél prez.; Fogarason P. Simon Jenő prez.; Szamosújvárt P. Salamon Albert prez.; Gyulafehérvárt P. Simonfi Gentil prez.; Szászvároson P. Ferenczy Vendel prez.; Szászsebesen P. Lenács Imre prez.; Marosvásárhelyt P. Farkas Miklós prez. Tordán P. Orbán Bertalan prez.; F. Sz.-Györgyön P. Barthó Boldszári prez.; Széken P. Gábor Mihály prez.; Köhalombau P. Both Názár prez.; Körösbányán P. Krämer Bonifác prez.; A rendtartománynak van 14 konventje, 12 rezidenciája, vezet 30 plebániát, melyekben a hívek száma 21311, tagjai kövül állami gimnáziumban tanít 1, tanítóképzőn 2, különféle iskolákban 29, a növendékek száma 2274. A rendtartománynak van felsz. papja 63, diakonusa 4, végzett theologusa 1, rendi növendéke 23, noviciusa 7, gimnáziumi tanulója 16, laikus teatvér 35, novicius 12. A múlt évben elhunyt rendtagok: P. Szeles Anaklet, P. Ferenci Benedek, P. Sárosi Enged, fr. Orosz Agap, fr. Mátyás Paskál, P. Márton Gellért, R. I. P.

— **A brassai r. k. egyházközségi elemi és bennlakással egybekötött polg. leányiskola 1901—1902-ben.** Az intézet a Szentferencdi apácák vezetése alatt áll, kik részint a bennlakó leányok nevelésével, részint egyes osztályok vezetésével, munka- és zenatanítással foglalkoznak. Az apácák tizenegyet foglalkoztat ezen munkákkal. Kivülök még öt egyházi és világi tanító is működött; óraadó tanár kettő volt. Az intézet életéről kiadott I. Ertesítőből olvashatjuk mindazon jelentékenyebb eseményeket, melyek évközben felmerültek. Az iskola négy elemi és négy polgári osztályt foglalt magában. Az országos tantervben előirt tárgyakon kivül női kézimunkákat, ezek között ruhaszabást is, többféle hangszert, festést, német és francia nyelvet tanulhattak a növendékek. A zenét, franciát és németet külön dijakért. Az iskola négy iskolai ünnepet tartott, ezek között volt a XIII. Leó pápa jubileumi ünnepe is. A tanulók száma az elemi osztályokban 185, a polgári iskolában 81. A növendékek túlnyomó része (236) katolikus vallású. Nemzetiségre nézve magyar volt 213, német 37, oláh 16. A legtöbb (227) brassómegegyei származású volt. Az iskolával kapcsolatos internátusban 6 évet betöltött növendékeket vesznek föl, a kiknek az elméleti oktatáson kivül a nő hivatásának megfelelő nevelést is adnak. A bennlakás díja havi 36 korona. Az Ertesítő felvilágosítással szolgál arról, hogy mifele kellékek kívántatnak a bennlakó növendékektől az intézetbe való belépéskor. Kívánatos volna, ha az internatusi napirendről is nyerhetnénk felvilágosítást az Ertesítőből.

— **A magyar katolikus tanítók zarándoklata Rómába.** A magyar katolikus tanítók Tanügyi Tanácsa XIII. Leó pápa ő szentsége trónralépésének alkalmából zarándoklatot rendez Rómába. A zarándoklatban minden kath. vallású, egyházi és világi tanár, tanító, tanítónő, óvónő részt vehet. Csallakozhatik azonban minden tanügybarát és részt vehetnek mindazok, a kik hódolatukat a sz. Atya-

előtt be kívánják mutatni. Az indulás 1902. szept. 16-án d. u. 3 órakor a budapesti keleti pályaudvarról lesz. A visszautazás négy különböző tervezet szerint történhetik, a mennyiben t. i. a résztvevők Rómán kívül más nevezetes helyeket is meg akarnak látogatni. A költségek az I. osztályban 174—279 kor., a II. osztályban 144—222 K. között váltakoznak. A jelentkezést aug. 31-ig meg kell tenni az esztergomi rendező bizottságnál, melynek élén Walter Gyula praelatus áll. A jelentkezéssel egyidejűleg 30 kor. előpénzt kell bektüldeni.

— **Archeologiai lelet Imecsfalván.** A háromszék-megyei Imecsfalván, a hol már sok érdekes ősrégi tárgyat találtak, legutóbb, mint a „B. H.”-nak írják, a temető közelében ismét dús leletek bukkantak ásás közben. Özvegy Cse-rey Jánosné földbirtokos azonnal intézkedett, hogy az ásást folytassák és ott talált ősrégi, kezdetleges díszítésű edényeket és egyéb tárgyakat a Székely Nemzeti Múzeumnak átadják. A múzeum most az egész telepet rendszeresen föl akarja kutatni.

— **Közönetnyilvánítás.** A lajosfalvi új templom belső felszerelésére újabb adakoztak: Schlik István eszt. kanonok 15 kor. Than Károly eszt. tanár Bpest 10 kor. Galambos Julia és nővére Bpest 2 kor., Ifj. Filó János Bpest 3 kor. Budapesti Hirlap útján 4 kor. Bognár Ernő esp. pleb. Szomhathely 2 kor. 40 fill., Snjanszky eszt. kanonok 4 kor., Borbély Kornél Pannouhalm 4 kor., Mautner Edmund Bpest 10 kor., Hetey Józsefné J.-Berény 2 kor., Maudsy Istvánné Gyulaféhvár 2 kor., Eigi József esp. Futták 3 kor., Weigl Zelmá Bpest 10 kor. Oherolly Károly kir. tanácsos Bpest 10 kor., Galgoczy Albert Ischl 5 kor. Debreczeny János egri kanonok 10 kor., Nyitra-Egerszeg előjárósága gyűjtése és Becaka ur 10 kor., Cs. Szabó Lajos műsz. tisztv. Bpest gyűjtése 7 kor. 56 fill., F. R. Felsővisó 2 kor., Ronay Antal Ungvár 16 kor., O-Radna Dombháti fűrészes malom munkásai 20 kor. Összesen 151 kor. 96 fill. Jelenleg kimutatott pénzeségélyen kívül értékes templomi tárgyakkal adakoztak: Jubász Gyula Susábról (Szlavonia) egy oltár terítőt. Harra Józsefné Nagyváradról egy oltár terítőt, a riedenburgi oltáregységet ezüst tömjén füstölőt és tartót. Biegelbarier Rozina Bpestről gyertya virágdiszt, Wodianer Zsófia báróné Ischlből 1 selyem szenteségtakarót, 2 pallát, 1 superpelliciumot, Zaberlich S. R. Szamosújvárról 4 drb. értékes szaszgyertyát, Huszár Mária báróné Bécából egy drága, fehér selyem misoruhát, díszpatentyi Fodor Viktoria nevelőné Nagy Károlyból 1 horgolt csengettyűzhuzót, 2 drb. gyönyörű oltárterítőt, 1 pár piros színű ministráns ruhát hozzávalókkal, Zagyva Mihály esp. pleb. O-Radnáról a lajossalvi új templom telkét saját megtakarított filléréből nagylelkűen megváltotta 230 korona áron, továbbá újban is 2 drb. harangot ajándékozott. E nemes tett s az, hogy pártfogásával jóakori tanácsával mindenkor segítségemre volt az új templom felépítésében, hálára kötelezett bennünket örök időkre. Az igazán nagy lelkűségükre szorult szegény és elhagyott község lakóinak együttes fohászra nyерjen meghallgatást az égből! Kérjük a többi nemeslelkűeket, adományaitak ne vonják meg tőlünk! Lajosfalván, u. p. Kirlibába, Bukovina. *Beszédecs Bertalan*, lelkész.

— **Kérelem.** Hogy az auguszt. 25—29. tartandó lelki-gyakorlatokon résztvevő fűdő paptársainak elhelyezéséről idejében gondoskodhassam és nekik lehetőleg kényelmes elhelyezést biztosítsak: a résztvevőknek azama iránt tájékozva kell lennem. Azért szeretettel felkérem fűdő paptársaimat, hogy ebből szándékukat legkésőbb aug. 20-ig velem közölni és karinget, birtumot, stólat, breviáriumot és Kempis Tamást magokkal hozni sziveskedjenek. Gyulaféhvárt, 1902. aug. 15. B a l á s A n d r á s dr. papnöveldei rector.

— **Értesítés.** Tisztelettel értesítem az egyházmegyei papságot, hogy a f. é. aug. hó 25-én d. u. kezdődő lelki-gyakorlatokra érkező urakat csakis jelzett napon fogadják és láthatja el a papnövelő intézet, de a korábban érkezőket

nem. Egyszersmind kérem, hogy magokkal sziveskedjenek hozni törülköző kendőt, ivópoharat, szappant, fogkefét, fésűt, stb. mivel ilyen apróságokkal az intézet nem szolgálhat. Gyulaféhvárt, 1902. aug. hó 11-én. B a l á s E n d r e dr., pap-növ. rector.

— **Orgona javítás** és átdolgozás ügyében hozzám fordult fűtisztelendő papság részéről kérek egy kis türelmet, miután ez idő szerint bevonulásom akadályoz; becses meghívásuknak csak aug. 28-tól kezdve tehetek eleget. Ez idő alatt, ha idejekorán értesítést kapok, még más romlott hangszerket is rendbe lehet hozni. Vagyok a fűtisztelendő papság kész szolgálja K m o s k ő I s t v á n, terézvárházi tanító.

I R O D A L O M.

* *Kersch F. műve befejezve.* Megtestesült, a mi csak néhány év előtt is elvitázhatatlan szükségessége dacára kántorképzésünk ügyében kihivetlennek látszott. Rendelkezésre áll a „Sursum corda” című kántorkönyvnek a IV. része is. Ezzel az „OMCE” stúdiókat óhaja teljesült, Kersch Ferenc esztergomi székesegyházi karnagy által szerkesztett egyházzenei műkincs is be van fejezve. Adja Isten, hogy megteremje ama gyümölcsöket, melyeket egyházi zenénk föllendülése terén minden jó katolikus epedve vár.

A IV. rész 21 műsorszámot tartalmaz, melyek közül 13 gyászmisére való, ezen 21 műsorszám hetven szigorú egyházas irányú szebbnél szebb elő- és utójátékkal van fűszerezve. Van 15 alkalmi ének, melyek közül különösen kiemelendő a 142. számú „Jézus Mária köszöntése”, Jézus szentséges Szívének litániája latinul és magyarul, „Sacerdos et Pontifex” című antifona latinul és magyarul, mely előtt egy, és utána három hatalmas (maestoso jelzéssel) teljes orgonára való önálló praeludium van. — Te Deum latinul és magyarul. — A délutáni vespere „Officium ad vespas in festis B. Mariae Virginis per annum, A. S. B. C. határozata alapján plebánia templomokban az év bármely ünnepén használható. — Megbecsülhetetlen az utána következő 36 „Eredeti orgonadarab különféle szerzőktől.” Ezekre és a különféle elő-, köz- és utójátékokra nézve megjegyzem, hogy a viszonyok mérlegelése szerint különféle technikai készültséghez vannak mérve. Kersch a kezdő igényeit épen úgy figyelembe vette, mint a jobb orgonistákat. — Ebből kifolyólag egy kis jóakori figyelmeztetést (szerény tanácsot) engedek meg magamnak! — Vegye a kezdő a legismertebb és legkönnyebb énekeket munkába, mert sikerre csak rendszeres tanulmány és következetes haladás vezet. — Tanulja meg pl. egy napon át a „Szent vagy Uram”-at helyes orgonakisérettel, másnap vegyen egy előjátékot, harmadnap egy közjátékot stb. s már a második, harmadik általánosan használt oltárszentségről, vagy Boldogságos Szűzről szóló éneknél — ha ugyanily módon készül, — látni fogja, hogy könnyebben megküzd vele. Ne vegyen négy szólamú dolgot, elégedjék meg 3 szólamúval s a 3 szólamúknál is válogassa meg előbb a könnyebbeket s csak úgy térjen át a nehezebbekre. De még ez nem elég; kivált ha már valaki magáról azt a véleményt táplálja, hogy valamicskét orgonálni tud, nagyon nebezen szoktatható arra, hogy rendszeresen lépésről-lépésre haladjon s azt hiszi, hogy a kották ismerete már elégséges képesítést ad arra, hogy bármily darabnak eljátszását megkísérelje. Az ilyenek aztán többnyire az ütem ellen vétnek: majd csonkítják vagy bővítik egy-egy szólamnak időmérését s legutóbb esetben elő nem irt hangokkal éktelenítik a harmonikus fűzésekét, szóval kivetkőztetik eredetiségéből az előttük fekvő zenedarabot. — A vége az, hogy helyes orgonáló képességet csak rendszeres tanulmány teremthet.

A mi e műnek énekrészét illeti Kersch főkarnagy arra igyekezett, hogy ezernyi ezer egyházi népénekünkben csak a

legjavát szemelje ki, a melyek egyházi zenei tekintetből vagy megérdemelt elterjedésük alapján megállják a kritikát. Mind-ez azonban nem elegendő, hogy valamely ének valóban méltóképp töltsen be helyét a templomban, mert hisz hány mellékkörülmény játszik közre, a melyek a darabot teljesen ki-vetközítethetik jellegéből!

Dalos nemzet vagyunk. Rhythmus énekünk unikum a világon. Oly hangos törkü kántoraink vannak, milyenekkel egy nemzet sem dicsekedhetik! Mily szánalmas tehát, hogy ily rengeteg előnyökkel szemben nálunk rossz éneklésről lehet szó! S tán mégis így van! Lehet épen e megbecsülhetetlen előnyök súlyosították egyházi éneklésünket azon igazán alacsony, trivialis színvonalra, honnan fölemelni, egyházi szellemmel telíteni s méltó örökébe visszahelyezni: tán a legnehezebb feladat. Melyik kántor mond le szívesen azon dicsegetésekről, melyekkel a hősekét elárasszák? Hányan van meg az e lelki ereje, hogy midőn istenadta hangjával Isten dicséretének szolgálatába szegődött, ne h jhászva az emberek tetszését vagy ne tetszelegjen önönmagának? Pedig ha átgondolja, nagyon jól tudja, hogy ezáltal sem magának, sem a szentügynek, melynek szolgálatában áll, nem használt, hanem igenis ily módon csak sietteti a természet processusát! Ezzel hitközébe előtt idő nap előtt unottá, hivi előtt nyuggá válik. Sok siralmas vég inti őt a mérsekeltre! Értesse meg a kántor a népet azt: hogy a templomban csak egy ur lehet: hogy Isten házában csak az egyház parancsolhat, mely pedig a nép rendel az ő izlése szerint többnyire népdal formába gyurt éneket. A ki át tudja érteni, milyen szent a hely, a hol működök és át van hatva működésének fonségétől; önként megtalálja a módot, miképp lehet és miképp kell Istenét éneken és zenében magasztalni.

Kezdelekedésünkre áll az egyházi szellemtől át-meg áthatott Kersch-féle kántorkönyv, a melynek énekei, ha korrekta előadjuk — áhitatra ragadnak, s megtanítanak bennünket, milyen hangon illik Istent dicsérölnök. — Végül midőn a jelzett munkát az elismerés legmelegebb hangján ajánljuk, szent kötelességemnek tartom a főtisztelendő lelkészkező papságnak figyelmét méltóságos és főtisztelendő Majláth Gusztáv Károly gr. erdélyi püspök úr, kegyelmes öpásztorunknak a kívánására és óhajára felhívni t. i. hogy minden templom a „Sursum Corda“ e. kántorkönyvet, mint leltári tárgyat az illető egyházi pénztárnak terhére szerezze be s az abban kifejtett elvek alapján az egyházi ének és különösen az annyira elfajult orgonajáték reformálását azon odaadó szeretettel karolja föl, melylyel egyébként minden eszközt fölhasznál, a mi az egyház szándéka szerint az istenitisztélet fényének emelésére, az igazi áhitat fokozására s a vallásos hév föllendítésére alkalmasnak látszik.

Az előfizetési pénzek (egy-egy füzetre való megrendelésnél öt-öt korona előfizetési árban, egy összegben füzet 16 korona) Kersch Ferenc címére Esztergomba küldendök, vagy a mű esetleg Buzarovits Gusztáv könyvkereskedő vagy a „Katholikus Egyházi-Zeneközöny“ szerkesztősége utján is megszerezhető.

Resch L. György,
székese egyházi karnagy.

P á l y á z a t o k.

— A bordosi (Udvarhely.) róm. kath. kántortanító állásra pályázatot hirdetek. Javadalmazása következő: 1. Két szoba, konyha, kamra és pincéből álló új, csinos lakás, gazdasági épületek, terjedelmes veteményes és gyümölcsös kert.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Ágost.

Szerkesztőtársak: Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

tel. 2. 26 $\frac{1}{2}$ kalangya ösz kepe, 33 $\frac{1}{2}$ kal. sab, 48 régi véka szemes törökbuza, 28 kor. 48 fill. ospora, 11 szekér tüzifa, stola átlag 20 kor., készpénz (államsegély, püspöki segély és a magtárlapból) 526 kor. 64 fill., 3 hold 778 □-öl ingatlan után jutott tagosított birtok, katasteri tisztá jövedelme 8 kor. 22 fill. Jogosultnak ötödéves korpótlék; az államsegély javításáért a kérvény Minister Ur Ó Nagyméltóságához be van adva. Kötelessége: A kántortanítói teendök végzése. Harangozás és templom-takarításon kívül, minden templomi teendő. Pályázhatnak okleveles kántortanítók. Személyesen megjelenők előnyben részesülnek, mely megjelenés aug. 25-ig bármikor elfogadtatik. Pályázni óhajtók augusztus 24-ig kellően felszerelt kérvényüket alattírthoz adják be. Bodos, 1902. augusztus 4-én.

Szabó Márton,
lelkész, isk. elnök.

— A csik-dánfalvi üresedésbe jött nőtanítói állásra pályázatot hirdetek. Ezen állás javadalmát képezi: a) havi előleges részletekben fizetendő évi 600 korona, b) 6 öl száraz légy fa, vagy ennek értéke 50 korona október 1-én fizetve, c) mintegy 45 □-öl területű konyhakert, d) lakás természetben, mely áll egy szobából, egy konyhából, egy kamarából és nyári konyhából. Köteles lesz a megválasztott tanítónő az iskolaszék által kijelölendő tanköteleseket tanítani és a leány övendékeket a kézi munkában oktatni. Csakis oklevéllel bíró pályázni akarók kellően felszerelt folyamodványukat folyó évi augusztus hó 25-ig alattír iskolaszéki elnökhöz szíveskedjenek beadni.

Csik-Karczfalván, 1902. aug. 10-én.

Rancz János,
t. alesperes pléb.
isk. széki elnök.

— A malomfalvi kántortanítói állomás üresedésbe jöven, arra ezennel pályázat hirdettetik. Ezen kántortanítói állás jövedelmét a következők képezik: 1. két szobából álló lakás, kamra, sütőház, csűr, istállóval, sertéspajta és veteményes kert; 2. 90 kalangya ösz buza, ugyanannyi tavaszi zab kepe; 3. 120 korona ospora; 4. 35 szekér kemény tüzifa, értéke 70 korona; 5. Államsegély 228 korona; 6. korpótlék az arra jogosítottnak 100 korona; 17. Stoláris jövedelem 40 korona; 8. Szentmise alaphól 1 korona 60 fillér; 9. Tandijból 40 korona; egy drb. minden kétévben használható szántó 1131 □-öl területű; értéke 10 korona. Az ezen jövedelmekkel öszekötött állás költségei: 1. Az ismétlős és mindennapi tankötelesek tanítása. 2. A kántori teendök önálló végzése. 3. A faiskola kezelése. 4. A sekrestyési teendök végzése. Harangozó jövedelem levén 20 kalangya ösz, ugyanannyi tavaszi, értéke 80 korona és egyes temetések után 50 fillér levén a harangozási díj, ha a kántortanító ezen kötelességet végezn akarja, saját jövedelme. Jelenben a harangozás ki van adva egy évre. Pályázati határidő 1902 évi szeptember hó 15. A pályázni akarók csakis okleveles kántortanítók lehetnek. Ez időközben a pályázók személyes megjelenését óhajtja a hitközség. Az okmányok az iskolaszéki elnökhöz küldendök be. Malomfalva, 1902. augusztus hó 3.

Péterffy József,
iskolaszéki elnök.